

■ ARGUMENT

Un follow up necesar

ULa sfârșitul lunii februarie 2023 a avut loc simpozionul de didactică ANPRO „Valori în lumile fictionale”. Tema, propusă de un grup de profesori, reia într-o formulare aproape identică pe cea a simpozionului din 2017, „Literatura și valorile”. Conferința de atunci discuta problemele la nivel teoretic și proiectiv, având în vedere că din toamna acelui an urma să intre în vigoare noua programă de limba și literatură română pentru gimnaziu. Simpozionul din 2023 venea după șase ani de aplicare a programei în care vizunea globală asupra textului literar, structurarea tematică și aplicarea modelului dezvoltării personale deschidea o nouă perspectivă în abordarea lecturii literaturii cu consecințe asupra evaluării. De data aceasta interesul profesorilor a fost de ordin practic, comunicările propunând strategii de predare adecvate sau căutând soluții care să asigure succesul elevilor la noul model de Evaluare Națională. Deci, dintr-un punct de vedere, simpozionul din anul acesta a fost un follow up al celui din 2017. Și tot ca în 2017, discuțiile legate de temă nu s-au rezumat la cele trei zile ale lucrărilor, ci au fost anticipate ori s-au prelungit în activitatele din lunile care au urmat, „Consilierul...” oferind spațiu pentru a fi făcute publice. Interesul pentru problemă nu dă semne că va scădea. Dimpotrivă. De aceea vă fac o propunere. Am observat că în 2023 au lipsit microceretările – frecvente în 2017 – axate pe percepția elevilor asupra valorilor. Mi-e greu să găsesc o explicație a dezinteresului față de acest aspect, vital din punctul meu de vedere. Poate a fost o întâmplare, poate, odată ce mult discutata problema a valorilor a fost asumată oficial de sistem, s-a considerat că mai importantă este pregătirea elevilor pentru găsirea soluțiilor de a răspunde la evaluării conform așteptărilor baremului. Înclin să cred că nu am dreptate în privința celui de al doilea aspect și vă propun să faceți astfel de ceretări care vă vor da puncte de pornire interesante. Ați putea începe cu continuarea muncii de acum săse ani a colegilor dumneavoastră.

Am ales din comunicările lor două chestionare², unul pentru gimnaziu și celălalt pentru liceu. În ambele miza e adunarea și prelucrarea unor răspunsuri care urmăresc raportarea elevilor la valoari fie prin experiență directă, fie prin intermediul literaturii. Mai întâi întrebările aplicate la trei clase (a V-a, a VI-a și a VIII-a) de Ramona Burcă, profesoră la Seminarul Teologic Ortodox din Cluj 1. Ce înțelegi prin cuvântul VALOARE? 2. Care sunt valorile umane în care crezi? 3. Care sunt valorile pe care le caută în cărțile pe care le citești? 4. Ce înțelegi prin sintagma SCRITOR DE VALOARE? 5. Ce este, în opinia ta, O CARTIE VALOROASĂ? 5. Cum decizi care este ordinea preferințelor tale în ceea ce privește cărțile pe care le citești?

Citez conchuzile în urma prelucrării chestionarelor: „• Elevii înțeleg noțiunea de valoare legând-o adesea de ideea de clasament, ierarhie; • Atât elevii din clasele gimnaziale mici, cât și cei din clasa a VIII-a asociază noțiunii de valoare ideea de moralitate, de frumos și de calitate; • Printre criteriile de valorizare a textelor literare, plăcere și transmiserea unor mesaje cu sens emoțional ocupă locuri de frunte.”

Un chestionar mai complex aplică Simona Achimescu la patru clase a XI-a (trei cu profil real și una cu profil uman) de la Liceul Teoretic A.M. Guttenbrunn din Arad:

1. Numește cele mai importante cinci valori pentru tine în prezent. Poți alege din următoarea listă: altruism/bunătate, adevăr/cunoaștere/inteligenție, bani, succes social și profesional/cariere, libertate/ independent/ autonomie,

dreptate/corectitudine, distractie, familie, liniște sufletească, credință, putere... (Lista poate continua.)

2. Identifică factorii care au contribuit/au influențat formarea acestor valori importante pentru tine accordând punctaj de la 1 (deloc) la 5 (foarte mult): a. recomandarea și modelul familial; b. școală; c. profesori; d. prieteni; e. societatea; f. experiența personală, cunoașterea de sine; g. literatura; h. sănătățि; i. psihologia/cărțile/site-urile de dezvoltare personală; j. Altele (de exemplu, destinul unor personalități).

3. Consideri că lectura/studiul literaturii te ajută (marchează de la 1=deloc la 5=foarte mult): a. la înțelegerea lumii în care trăiești; b. la înțelegerea oamenilor, a sentimentelor, a valorilor și a motivărilor care determină comportamentul și acțiunile acestora; c. cunoaștere de sine; d. construirea/clarificarea unei convingeri cu care nu te simți confortabilă? Poți descrie contextul (cine? /familie, profesori, prieteni, iubiti/jubita; ce valoare/convingere? în ce mod? presiune, sfat, interdicție, reproș, sănătate emotional, cicașeală, ironie, altele; cum te-ai simțit? enervat, iritat, vinovat, inconfortabil, ostil, altele; cum ai reacționat? ai încercat să te schimbi, să accepti valoarea, te-ai prefăcut că accepti pentru a evita conflictul, ai refuzat deschis, nu ai înțint cont, altele).

4. Ai simțit vreodată că cineva încearcă să îți impună valori, convingeri cu care nu te simți confortabilă? Poți descrie contextul (cine? /familie, profesori, prieteni, iubiti/jubita; ce valoare/convingere? în ce mod? presiune, sfat, interdicție, reproș, sănătate emotional, cicașeală, ironie, altele; cum te-ai simțit? enervat, iritat, vinovat, inconfortabil, ostil, altele; cum ai reacționat? ai încercat să te schimbi, să accepti valoarea, te-ai prefăcut că accepti pentru a evita conflictul, ai refuzat deschis, nu ai înțint cont, altele).

5. În ce măsură profesorii au contribuit la formarea, consolidarea unor dintre valorile tale (prin modelul personal, prin recomandări directe ale unor valori, prin critica/respingerea unor valori în mod explicit sau în mod indirect prin sugesti, prin accentuarea unor valori la oameni sau în cărți, prin comportamentul lor)? 7. Numește un text literar (din lecturile personale sau studiat la clasă) care te-a marcat în sensul că te-a ajutat să clarifici o valoare, o convingere, o imagine despre un aspect al realității, și-a schimbat o percepție, o convingere, o credință.

8. Ce înseamnă pentru tine să fii fericit/împlinit? Ce te face/te-ar face nefericit?

Acestea sunt concluzile: „• pentru licenței, școala are un rol minor în formarea proprietelor valori; • valorile sunt corelate cu conceptul de fericire; • modelarea valorilor este un proces complex în care cei mai importanți factori sunt propria experiență și anumitor valori la oameni sau în cărți; personalitatea profesorului are un impact mai puternic în ce privește modelarea valorilor elevului decât recomandarea, sfatul sau critica, iar metodele autoritare sunt cele mai neficiente.”

Ar fi interesant de observat dacă factorii exteriori din ultimii săse ani au înfluențat percepția elevilor (mă refer la pandemie, la cei doi ani de școală on-line), la revenirea la școala în format clasic) asupra valorilor. În ce sens? De asemenea atât avea priorizat să urmăriți efectele noii programe de gimnaziu precum și ale nouului format de Evaluare Națională asupra elevilor.

Desigur puteți apela la alte întrebări și la alte milioace de cercetare. Un concurs de scriere din 2019, „Scrisori prin e-mail”, pe tema „cine sunt eu?” mi-a schimbat în mare măsură preconcepțiile despre generația Z. Prin urmare, încercăți să cunoașteți direct de la sursă valorile elevilor, oferiti-vă ca model (și de cititor) și acceptați, chiar dacă nu e ușor ca profesioniști, ceea ce spun multe studii recente, că școala contribuie doar cu 20% în formarea/educarea individului.

Note

¹Definiții utilizate în pedagogie: umărnie; continuarea după un început, pentru a-i spori efectul; urmărire pentru consolidarea unei acțiuni inițiale.

²Literatura și valorile, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2018.

Monica Onojescu